

STOFSCENEN I GÅR I DAG OG I MORGEN

Indtrykket af den affolkede Maria Kirkeplads og hermed også den delvis deporterede stofscene, kan udarte sig i alle mulige, men også umulige tanker - en erfaren behandler skriver essay om udviklingen på stofscenen, om 'gadens' stofbrugere og vores forhold til dem som mennesker.

AF BIRTHE LARSEN

Noget velkendt – noget, der har eksisteret så længe, de fleste kan huske, kan blive ved at springe i øjnene, når man færdes i området bag Hovedbanen; det er stofhandlen, grønhandlen, pølsevognen og den kinesiske grill; det er porno og Tattoo, og det er kiosker og kvinder, der må byde sig til - og Statsbanernes sekskantede logo er stadig rødt og bøjet i neon. Men nu er der er også helt andre og nye indtryk, der sætter sig.

Det er lige fra den magre mand, der bøjer sig frem og tripper utålmodigt på stedet, mens han prøver at komme frem i køen til den spritnye fixelance's trygge og skærmende rum. Han sender et skævt smil til den frivillige sygeplejerske på fortovet: 'Det er nu – det er nu – jeg må bare ind ...'. Og så til den unge romamor, der har søgt ly i den vanlige flok af stofbrugere bag Hovedbanen. Her sidder hun på fortovs-kanten ligesom de andre, men med sit lille barn, der drikker mælk af sutteflasken.

Videre på vej ned ad Istedgade toner synet af en tom Maria Kirkeplads frem. De tidligere 'matrikelejerne' har vist nok fundet andre og måske mere velegnede steder til at udleve deres ikke altid lige velanskrevne form for sameksistens. Disse lidt skæve eksistenser, der praktiserede deres halsløse gerninger og hang til stoffer, er slet ikke så synlige som før; men et eller andet sted må de vel stadig være? Jeg gad nok vide, hvordan livet nu tager sig ud for dem, der indtil for nylig satte deres massive præg på dette byrum? Dem, der havde 'gaden' og pladsen som det primære op-

holdsted, og også dem, der pga deres sociale utilpashed ikke kunne være i det, der engang var det sidste nye, skadesreducerende skud på stammen, nemlig den lægeordnede heroin.

I embeds medfør

Men først et kort smut tilbage til kirkepladsen, hvor jeg samme dag var til møde med en gruppe lokale socialarbejdere i et af kirkens baglokaler. Her var der rådslagning om, hvordan man bedst kunne rumme og hjælpe en hjemløs palæstinenser, der med sine slemme fysiske og psykiske lidelser og stofferne tilmed havde en noget voldelig adfærd, der kom i spil, når han følte sig kaldet til at gå i front for at ordne gadens kontroverser. Skulle han i behandling og til psykolog, måske en tur i fængsel, eller skulle han bare sendes hjem?

For os, der var samlet i embeds medfør, blev der budt på frisksmurt smørrebrød - i rigelige mængder. Og da der efter mødets afslutning stadig var et helt fad til overs, foreslog jeg, lige lovligt uvidende om de nyeste forordninger, at resten af brødet gik til den gruppe crackrygende udlændinge, der åbenbart nu forsøgte at indtage kirkepladsen. Men beklageligt, nej - det var os ikke tilladt at give så meget som en krumme til disse personer. Tanken er vel sagtens, at disse fremmede ikke skal få for vane at tage fast ophold her. Gadebilledet i dag bærer præg af en verden med konflikter, hvorfor der også er kommet flere og flere med kombinationen flygtningebaggrund og stofbrug til området.

Selvfølgelig spejdede jeg også langt efter nogle af mine gamle kendinge, dem, der til tider brændte lidt

navne som 'E
børsen' og 'D
hundrede met
rigtige, døgnå
I slutninge
prøvede komr
skur på Halmt
jøet, men det
skuret blev fje
af Mændenes
munen en lille
navnet 'Nålep
blev nedlagt ig
ning fra Køber

iske udvikling
ar Københavns stofs-
å flere bydele – blandt
ro og Christiania, hvor

's beredvillighed til at

for mange broer til at være faste kunder i behandlings-systemet. De havnede eller strandede gerne her i 'gaden', hvor der var mere potente, men knap så legitime midler til at opnå den 'bufferzone til tilværelsen', som de hævdede at hige efter.

Den dag var de bare ikke at se. Forklaringen lå måske i de kolde kendsgerninger – eller i de 'faktuelle forhold inden for jernindustrien' – at vi stadig er et af de lande i Europa, der scorer højest i de triste statistikker over narkorelaterede dødsfald.... Et noget mere opmuntrende bud kunne også være, at flere i kraft af de nye tiltag som fx sundhedsrum, stofindtagelsesrum og fixelancer har fundet bedre tilholdssteder.

Men selv om stofscenen er skrumpet ind, er den livlige stofhandel - af logiske årsager - stadig i fuldt vigør, med myriader af folk bag Hovedbanen, der af en eller anden grund har brug for at købe eller sælge piller og stoffer på det sorte marked. Her var da også en af de gamle survivere, som oprørt fortalte, at han var blevet udsat for racisme i det sociale system, nu hvor han for tredje gang havde fået afslag på førtidspension, sikkert grundet sin italienske oprindelse – og det var efter 35 år på gaden uden nogen form for kriminalitet, hvordan det så end er muligt.

Og det siges i øvrigt, at døren til Mændenes Hjem i lille Istedgade stadig går op og i mere end 1000 gange om dagen.

Ud af gaden og ind i gården

Takket være vedvarende opråb om at begrænse ulykkerne og de mange fysiske, følelsesmæssige og mentale konsekvenser af det illegale stofbrug er der nu i kraft af de nye tiltag synlige tegn på en bredere politisk opbakning til den skadesreducerende indsats. Endelig er der også tegn på en slags anerkendelse af, at stofbrugere også har ret til at modtage sundhedsfaglige ydelser - uanset årsagen.

Opkomsten af disse tiltag er ikke sket uden sværds-lag. Udfordringen har bl.a. været, og er stadig et moralsk opgør med en forståelse af afhængigheden og dens negative følger som et relativt selvvalgt og selvforskyldt fænomen. Man har også måttet indlede et opgør med den hårdnakkede 0-tolerancepolitik: Kampen mod Narko, der indebærer en grotesk klapjagt på stofbrugere med forbudszoner og bødestraf for netop deres ophold i området.

Fælles for de nye skadesreducerende skud på stammen er et mål om at rumme de allerhårdst belastede og uregerlige brugere i 'gaden'. At de nu under

mere sikre former kan indtage alle typer af illegale stoffer.

De nye tiltag er placeret i skærmede omgivelser i gårde eller lignende, hvor en god del nu også udlever deres sociale liv. Mange er holdt op med at opholde sig i sidegaderne, hvilket givetvis opleves som en gevinst for de lokale beboere.

Den tidligere så åbne stofscene, hvor aktørerne har eksponeret deres særlige kultur og grænseoverskridende handlinger med frit udsyn til halvnøgne kroppe, blodfyldte sprøjter, indbyrdes konflikter og vold, har virket skræmmende og vakt afsky og vrede blandt områdets beboere og gæster.

Som forbipasserende var det tidligere stort set uundgåeligt ikke at blive konfronteret med dette inferno.

Et væsentligt motiv bag de nye tiltag har derfor også været, at man ville forsøge at reducere den åbne stofscenes gener ved at flytte en større del af stofbrugere væk fra det offentlige rum.

Men tiltagene i sig selv betyder selvsagt ikke, at det intravenøse stofindtag og marginaliseringen er forsvundet, men blot at fænomenet er flyttet, så det ikke fremstår så tydeligt i offentligheden.

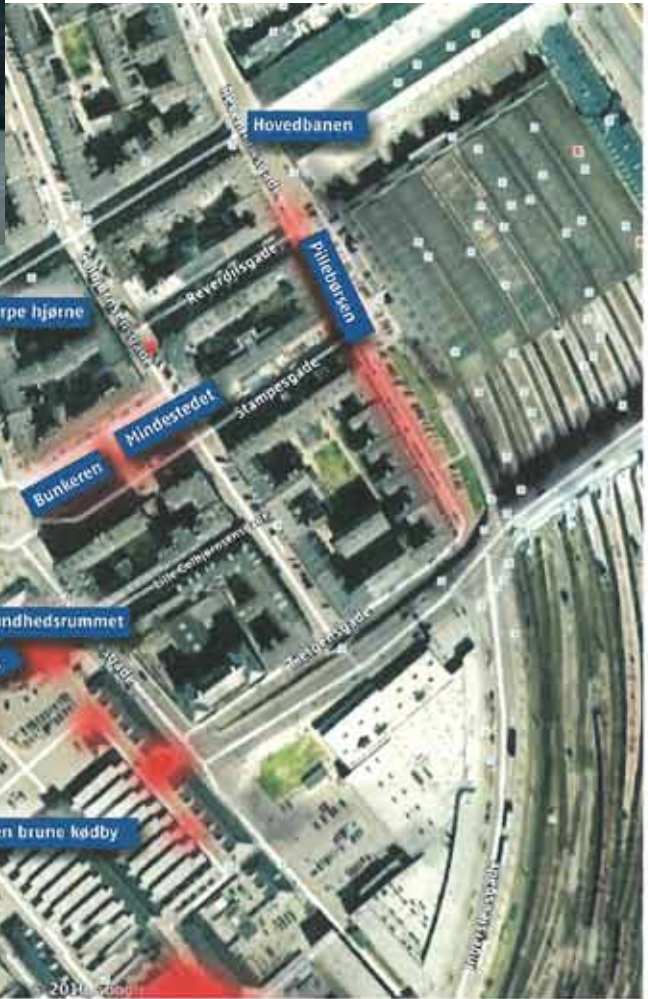
Hvad var det lige, der foregik her?

Stofscenens mangeårige epicenter var som tidligere nævnt Maria Kirkeplads og de omkringliggende gader, stræder og pladser. Her har sprøjten i sig selv haft en symbolværdi og funktion, der indebærer en udvidelse af stofbrugers fysiske råderum i området. Det er måske lidt bizart sat op, men alligevel. Man kan godt sige, at områdets arkitektur og stemning nærmest lå indlejret i brugernes krop og sjæl, hvorfor 'gaden' som fænomen også var en del af deres daglige diskurs.

For omverdenen var 'gaden' også et udstillingsvindue for resultatet af alt det, der var blevet forsømt gennem disse menneskers opvækst – åbenlyst ubehandlede problemstillinger. I den forstand kunne den - og kan den vel til dels stadig - ikke undgå at medføre en følelse af ubehag.

Livet i 'gaden' og nu måske mestendels 'i gården' fungerer vel også i dag som en form for skæbnefælleskab og et interessefællesskab, hvor livet udleveres i opture med penge og nedture uden penge. Men der er vist ingen grund til at tro, at motivet for at befinde sig lige netop hér skyldes en særlig smag for livets skyggesider, eller at det skulle være et bevidst tilvalg. Gadescenens eksistens er vel tæt forbundet med social

HISTORISKE OG AKTUELLE STEDER MED STOR AKTIVITET

ANDRE STOF ARTIKLER:

STOF 3, 2004: Vikarierende motiver.

STOF 11, 2008: Fra streetwise til patient.

STOF 12, 2008: At gøre god brug af det onde.

udstødelse og kriminalisering, og livet med illegale stoffer kan også anskues som en mulig mestringsstrategi. Mennesker har som regel grunde til at gøre det, de gør, selv om det i andres øjne ikke virker særlig fornuftigt.

Et fællesskab, der er baseret på omgang med illegale stoffer, er også forbundet med ubehagelige sider som udadreagerende adfærd og vold. Men spørgsmålet er, om disse fænomener alene er forbundet til en særlig slet karakter, eller om det også kan ses som et udslag af systemets vold mod dem, der med Knud Vilbys ord havde 'begrænsede muligheder'. Historikken i de mange journalakter, jeg har læst, peger lidt for ofte på det sidste. Men stofbrugere har trods alt, lige som alle andre, også brug for en slags anerkendelse, ikke alene fra samfundets side - men også fra det felt, de nu engang befinder sig i.

Gaden som kompetencecenter

Ud over, at stofscenen gennem tiderne har været et arnested for grænseoverskridende handlinger så som offentlige injektionsscener og andet, er den også et arnested for udvikling af den form for kompetencer, som de fleste af os vil anse som foruroligende og også moralsk angribelige. Ikke desto mindre er det en særlig og brugbar form, der tæller her, og som derfor også giver anerkendelse. Det er kompetencer, der understøtter magtrelationer og hierarkier ligesom i alle andre typer af kontekster og kulturer. Det er selv sagt også de stærke individer og måske også de mest kriminelle, der styrer her. At agere i rollen som 'bad boy' med evnen til at tilvejebringe alternative indtægtskilder sammen med en besiddelse af den bedste specialviden om at overleve i et hårdt liv i 'gaden' giver et godt plus på rangstigen.

I dette felt er kompetenceudvikling også nært forbundet med vidensdeling om de teknologier, der er forbundet med at være 'a skilled injector', og så den erfaringsbaserede, farmakologiske viden, der muliggør en rusoplevelse eller en form for selvmedicinering uden om systemets snærende kontrol.

De fleste af os vil sikkert mene, at det er degraderende og uværdigt at indtage stoffer i det offentlige rum, og de nye tiltag i skærmede omgivelser signalerer vel også en anerkendelse af stofbrugers værd og behov. Denne tilgang fik mig selvfølgelig til at studse over et udsagn fra en af gadens folk om at: 'Fixepro-

jekter er beregnet for folk, der har mistet deres værdighed'. Han ønskede ikke at have en sygeplejerske til at overvåge sit stofindtag - han kunne selv.

Sådan er der åbenbart flere perspektiver på, hvad værdighed egentlig er... Men hvis vi skal forsøge at følge den lidt friske og skråsikre udtalelse, er den måske udtryk for, at han så sig selv i positionen som 'streetwise'.

For at tage højde for sprøjtebrugerens oplevelse af kompetencetab i sammenhæng med den øgede patientliggørelse i de nye initiativer - for at tænke det hele menneske ind - vil der måske etisk set ligge nogle nye udfordringer her. Hvordan pokker kan man udvikle nye anerkendelsesformer, der kompenserer for stofkulturens egne? En helt anden mulighed er selvfølgelig også, at der fremover etableres helt nye logikker i stofbrugernes selvopfattelse.

Men nu tilbage til den delvist hedengangne stofscene, hvor der med fare for at romantisere jo også findes hygge, gensidig omsorg, fællesskab og forbrødring; og ikke mindst rummelighed over for andre afvigende eksistenser; det være sig den uviklingshæmmede og den sindslidende eller blot hende, der ikke har kunnet finde sig til rette, og som derfor søger ly her, hvor der er fysisk nærvær til andre. Nogle af disse mennesker har måske oven i købet her kunnet opleve, at også de havde en rolle at spille for andre, noget at give af eller blot et sted at være?

Om retten til gaderummet

Byens styre har sammen med de nye tiltag gjort meget for, at det skal være attraktivt for de resursestærke familier at være her. Men spørgsmålet er, hvordan de ændrede forhold indvirker på dem med de mere begrænsede muligheder?

De sidste års by- og beboerudvikling - mondænisering med toptrendy restauranter, internationale modeshows og design i Kødbyen - har også betydet, at stofmiljøets geografiske rammer er blevet kraftigt begrænset. Der er langt fra Tove Ditlevsens univers og så frem til i dag. De attraktive gårdmiljøer og porte er aflåste verdener for stofbrugere, og en god bid af det gaderum, som de i årevis har været indlejret i, er ved at glide dem af hænde. Gad vide om eller hvordan sådanne ændringer kan påvirke de udsattes selvforståelse eller identitet? Måske er der allerede nu ved at blive etableret en ny form for sameksistens mellem

BIRTHE LARSEN
TIDLIGERE MISBRUGSBEHANDLER

parterne i denne nu så multietniske smeltedigel? Det bærende princip må under alle omstændigheder være, at enhver har ret til at færdes i det offentlige rum, selv om han eller hun ser mærkelig ud og bruger illegale stoffer.

Indtrykket af den affolkede Maria Kirkeplads og hermed også den delvis deporterede stofscene kan udarte sig i alle mulige, men også umulige tanker, der med al sund fornuft og respekt for det sundhedsfaglige perspektiv slet ikke bør tænkes. Men hvis de nu som her kryber ind under pandebrasken, må man lige så stille hviske, om en nedlukning af de åbne stofscener også kan tænkes at få en negativ effekt på de socialt ekskluderede - hvis der altså findes et behov eller måske endda en legitim ret til at eksponere sit udtryk for marginalisering og utilpassethed i det offentlige rum?

Dem og os

For at gå lidt væk fra de spørgsmål, der gerne må pege på det lidt mere 'hele menneske' i de nye skadesreducerende strategier, og så videre frem til et mere almenmenneskelig tema, der inkluderer både dem og os, kan man med Maffesoli (STOF nr. 12) spørge, om vi er i gang med at gennemsterilisere vort samfund? Ud fra et håb eller en ideologi om et trygt miljø, hvor alle i ly fra udefrakommende aggression kan nyde lykken? Maffesoli hævder, at alt for ihærdige anstrengelser med skyde fra sig, afvise og benægte i værste fald kan føre til det modsatte af, hvad man håbede på. Her selvfølgelig eksistensen af den sociale uretfærdighed. Maffesoli inddrager dog en yderligere dimension, nemlig den form for fornuft, der ligger i at integrere menneskehedens skyggeside, udyret, den onde og banditten og derved undgå den sociale uretfærdigheds mest skadelige aspekter.

I den sammenhæng kan stofscenen ses som en metafor, der gør op med et syn på det sundhedsdyrkende perfekte individ i en perfekt krop i det perfekt stoffri samfund. På den måde også med en forestilling om mennesket som en aktør, der udelukkende foretager rationelle valg. Stofscenen er således gjort af et materiale, der minder os om et foruroligende tema - om dem og os - eller om spejlbilledet af vores modstykke - der ikke bare skraber til sig for at bygge op eller sparer for at sikre dagen i morgen - men at den menneskelige eksistens også nogle gange handler om det uforudsigelige, det at give væk, formøble og destruere.

Måske kan vi også her finde en del af forklaringen på den ambivalens, den fascination og tiltrækningskraft og omvendt afsky og foruroligelse, som stofscenen og stofbrugerne til stadighed har været genstand for?

Maffesoli er ikke bleg for at sætte alt på et bræt i og med at 'vejen til helvede er brolagt med gode intentioner'. Dette udsagn ville jeg dog nødtigt oversætte til, at de nye skadesreducerende tiltag er vejen til helvede, men derfor kan de mange forandringer godt sende tankerne ud på sideveje og vildveje, i hvert tilfælde når man ikke har sin daglige gang i 'gaden'.

Så nu tilbage til stofbrugernes virkelighed: i går - i dag - og helst ikke i morgen. Det er således stadig et faktum, at 285 narkotikarelaterede dødsfald årligt taler deres klare sprog for pragmatiske løsninger i et skadesreducerende perspektiv. At argumentere for det, der var engang - med en injektionsadfærd i et meget uhygiejnisk og utrygt miljø - ville være udtryk for en noget ignorant og negligerende indstilling til stofbrugerens alt for mange og unødvendige legemlige og psykiske lidelser. ■